

Мазурін О.В.
Національна академія
сухопутних військ ім. гетьмана
П.Сагайдачного

МОВНІ МАРКЕРИ ТА СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ У ВИСВІТЛЕННІ БИТВИ ЗА ХЕРСОН У ПРОВІДНИХ МЕДІА США.

Херсон став першим обласним центром України, захопленим ворогом на початку повномасштабного вторгнення. Після восьмимісячної окупації, внаслідок українського контрнаступу у листопаді 2022 р. місто було звільнено. Провідні медіа США різних політичних векторів – The New York Times (далі – NYT), The Washington Post (далі – WP), New York Post та інші – широко висвітлювали ці події. Аналіз їх інформаційних та аналітичних матеріалів дає можливість окреслити ключові теми, специфіку риторики та інтерпретації подій. Дослідження наративів американських ЗМІ, які формувалися через сталі лексичні вирази та художні прийоми, дає змогу простежити формування відношення світової публіки до подій російсько-української війни, до херсонців і власне самого міста. Аналіз мовних маркерів репрезентує сприйняття української ідентичності, є індикатором ступеню розуміння західним світом справжніх цілей російської агресії.

На початку вторгнення у лютому 2022 р. преса надавала зведення про просування окупаційних військ наголошуючи на серйозності ситуації, ударах по цивільних об'єктах, масових жертвах серед цивільного населення. NYT використовувало іменник із сильним емоційним забарвленням «onslaught» (жорстокий напад; навала) [1]. Херсон згадувався як ключове портове місто на правому березі Дніпра, як центр суднобудування. Наголошувалося на великій кількості жертв внаслідок обстрілів [1]. ЗМІ витримували максимальну нейтральність, фактологічно фіксували початок спротиву, масові протести херсонців. У цей час у пресі закріплюється центральний концепт «occupation», що однозначно визначає статус російської присутності як незаконної. Захоплення міста NYT описує прикметником «vicious» (жорстокий, злий), що стає важливим стилістичним сигналом [2].

WP в статті про 100 днів окупації поєднував репортажну точність (місця, факти, цифри) із лексикою гуманітарної кризи. Наприклад, задає емоційний тон статті заголовком з іменником «misery» (страждання, нещастя). Утримуючи репортерську дистанцію, репортери WP вводять емоційну оцінку за допомогою прямої мови мешканців Херсону: «live in constant fear, deep depression, suffering, nervous breakdowns, feelings of uncertainty» (живемо в постійному страху, глибока депресія, страждання, нервові зриви, відчуття невизначеності). Домінують пасивні конструкції (have been closed, is blocked). Цитати демонструють яскраву картину психологічних страждань, побутової деградації, ізоляції та дефіциту. Мотив екзистенційної кризи ілюструється і таким чином: «taking some pills or a shot of vodka doesn't help» (прийом таблеток або чарка горілки не допомагають) [3].

Контрнаступ ЗС України восени 2022 р. відобразився на зміні тону матеріалів – активніше почали розвиватися теми наступу, звільнення, стратегічного перелому. Описуючи мотивацію агресора, ЗМІ повернулися до ресурсної важливості регіону. Значна увага приділялася розгляду геополітичних й стратегічних аспектів воєнних операцій. Так, у заголовку статті WP від 3 листопада 2022 р. прозвучали дві ключові фрази-маркери «Fresh water and land bridge to Crimea» – «питна вода» та «сухопутний міст» Регіон із численними затоками та гирлами річок метафорично порівняли із капелюхом над окупованим Кримом «like a crumpled hat». [4]. Визволення «Брами до Криму» названо символічним ударом по усім планам кремля [5]. Поряд із описами інтенсивності, небезпеки та очікування, авторами WP активно вживають оціночні

прикметники: «*the biggest battle, ferocious autumn mud, heavy rains*» (наймасштабніший бій, люта осіння багнюка, сильні дощі). Така лексика розширює семантичне поле бар'єрів та перешкод [4]. NYT навіть використовує екзотизм «*bezdorizhzhya*» (транслітерацію слова «бездоріжжя») для опису трансформації наступальних операцій у повільну, важку боротьбу. Щодо стану доріг використано метафору поглинання «*thick clay muck that can swallow vehicles' wheels and soldiers' boots whole*» (густий глиняний бруд проковтує колеса машин і солдатські чоботи по самі вінця) [5]. Тема розриву зв'язку починає домінувати в описі життя херсонців: «*People who have fled ... say lines of communication have all but been severed*» (Ті, хто залишив місто,... розповідають, що зв'язок з ним майже повністю розірвано). Характерні фрази створюють образ примусовості та приниження окупантами «*forcing to strip, terrorize people, check for tattoos, soldiers drag people off public transport and take them away*» (змушують роздягатися, тероризують людей, перевіряють татування, солдати стягують людей із громадського транспорту й кудись відвозять) [4]. NYT тим часом відмічає деградацію окупаційних сил «*ill-prepared troops, widespread theft and looting*» (погано підготовлені війська, масові крадіжки і мародерство) [5].

Деокупацію міста американські мас медіа висвітлювали часто через контраст радощів херсонців від визволення (фото і відеоматеріали щедро ілюстрували цю тему) та поразки намірів захопити Одесу [6], черговим відступом рф на фоні «хаотичної, кривавої невдачі в Харківській області» [7]. При описі положення рф часто використовувалися афективний іменник «*humiliation*» (приниження). Загалом, медіа зберігали обережність у описах: підкреслювалася невизначеність обстановки та небезпека мінування, багато уваги приділялося опису воєнної ситуації в т.ч. руйнуванню Антонівського мосту. [7, 8, 9]. Газета NYT демонструвала контраст між пропагандистським міфом кремля про т.зв. «визволення» (“*liberation*”) і реальністю народного спротиву та моральної відваги мешканців Херсону [6]. Таким чином у медіа почав формуватися наратив про поворотний момент війни, а Херсон виступив як місце, де об'єдналися стратегія, психологія та символіка.

Викриття системних репресій, здійснених російськими силами проти мешканців Херсона, змінило виражений тон репортерів WP М. Міллера та А. Галочки. У описі російської мережі катівень можна відмітити емоційно-експресивний рівень, який передає трагізм і людські страждання: «*screams, hell on Earth, dragged, beaten, bags over their head, like a gulag*» (крики, пекло на землі, тягнули, били, мішки на головах, наче ГУЛАГ). Текст фіксує впровадження режиму терору, спрямованого на підкорення населення, в якому насильство підкріплюється символічною формулою «*Russia is here forever*». Автори вдаються до персоніфікації болю: «*Screams began to escape the building, piercing the once-calm neighborhood*» (Крики втікали з будівлі, розриваючи тишу колись мирного району). У описі катівні «*anonymous building quickly became infamous*» («анонімна будівля швидко стала сумнозвісною») антитеза підкреслює перетворення всього міста із рідного дому на простір терору [10,11]. Одним із ключових текстів про окупацію Херсона є стаття NYT про «*City of Fear*» (Місто Страху). Цією комплексною метафорою було позначено колективну психологічну реальність окупації. Видання реконструює страх та насильство «*suffocate with a plastic bag, underground prison, jolted with electricity*» (душити поліетиленовим пакетом, підземна в'язниця, бити електричним струмом), ідеологічну колонізацію та приниження «*apology videos, confessions posted online*» (відео з вибаченнями, каяття онлайн). Журналісти створюють структуру репортажу-катарсису, у якому страх і темрява змінюються визволенням «*It's like waking up from a coma*» (Це наче вийти з коми) [12].

Висвітлення подій у Херсоні медіа США стало одним із чинників впливу на громадську думку та рішення світових лідерів, сприяло формуванню міжнародної підтримки України. Лінгвістичний портрет битви за місто у матеріалах можна окреслити як систему маркерів «окупація та терор» проти «спротив та звільнення».

Херсон постає символом «зіткнення світів». Перший світ – беземоційний й жорстокий окупант, для якого Херсон постає як географічний об'єкт, а населення є ресурсом для підпорядкування. Другий – це емоційна Україна, живі люди, які долають перешкоди, страхи, труднощі й відчай. Антиномія «механізований терор» проти «людського спротиву» є смисловим ядром наративу, у якому холодна раціональність агресора протиставляється виру людських емоцій.

Статті ЗМІ США про визволення Херсону є цінними прикладами сучасного воєнного репортажу де доречно й точна лексика працює на формування розуміння конфлікту закордонною аудиторією. Журналісти дотримуються стриманого, неупередженого тону, уникають оціночних суджень, героїзації чи дегуманізації сторін конфлікту. Їхні тексти вирізняються увагою до деталей і «кінодокументалістикою» викладу. Водночас події подаються не через абстрактні зведення чи статистику, а через персоніфіковані історії людей, їх емоції. Такий прийом переносить фокус із воєнних зведень на людський вимір війни, формуючи ефект присутності та співпереживання читача.

Література

1. Schwirtz M., Pérez-Peña R. First Ukraine City Falls as Russia Strikes More Civilian Targets. *The New York Times*. 02 березня 2022 р. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/02/world/europe/kherson-ukraine-russia.html>
2. Schwirtz M., Santora M., Hill E., Cardia A. Ukrainian protesters take to the streets in occupied Kherson. *The New York Times*. 05 березня 2022 р. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/05/world/europe/kherson-protests-ukraine.html>
3. Khurshudyan I., Stern D. L. In Kherson, misery under Russian occupation, hope over Ukrainian gains. *The Washington Post*. 12 червня 2022 р. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/12/ukraine-kherson-counteroffensive-russian-occupation/>
4. Miller M. E. Why Putin will fight for Kherson: Fresh water and and. *The Washington Post*. 03 листопада 2022 р. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/03/kherson-kakhovka-water-crimea-battle/>
5. Santora M. Amid the Slog of Mud Season, the Ukrainian Military Keeps Advancing. *The New York Times*. 28 жовтня 2022 р. URL: <https://www.nytimes.com/2022/10/28/world/europe/ukraine-russia-kherson-bakhmut-sobchak.html>
6. Bigg M. M., Santora M. Why Control of Kherson City Is Important to Russia and Ukraine. *The New York Times*. 07-11 листопада 2022 р. URL: <https://www.nytimes.com/2022/11/07/world/europe/kherson-russia-ukraine-war.html>
7. Lamothe D., Sly L., Horton A., Ryan M., Miller M. E. Russia's expected military withdrawal from the southern city of Kherson opens the door to more Ukrainian battlefield advances. *The Washington Post*. 10 листопада 2022 р. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/11/10/russia-retreat-kherson-battle>
8. Farberov S. Ukrainians push forward as Russians retreat from "city of death" Kherson. *New York Post*. 10 листопада 2022 р. URL: <https://nypost.com/2022/11/10/ukrainians-push-forward-as-russians-retreat-from-kherson/>
9. Lamothe D., Sly L., Horton A., Ryan M., Miller M. E. Russian retreat from Kherson city sets stage for more hard combat. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/11/10/russia-retreat-kherson-battle>
10. Miller M. E., Galouchka A. Witnesses recount detentions, torture, disappearances in occupied Kherson. *The Washington Post*. 14 листопада 2022 р. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/14/kherson-disappearances-detentions-torture-occupation/>
11. Miller M. E., Galouchka A. Kherson residents celebrate liberation and describe trauma of occupation. *The Washington Post*. 14 листопада 2022 р. URL:

<https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/12/kherson-celebration-liberation-trauma-occupation/>

12. Gettleman J., Kramer A. E. Accounts of Torture Emerge From Kherson, Ukraine's 'City of Fear'. *The New York Times*. 14 листопада 2022 р. URL: <https://www.nytimes.com/2022/11/14/world/europe/kherson-torture-russia-ukraine.html>